ב"ה

גליונות לעיון בפרשת השבוע

ערוכים ביד' נחמה ליבוביץ שנה ששית

יו"ל ע"י מוסד תורה והשכלה למבוגרים בלנגר
הסתדרות נשי מזרחי באמריקה

מקץ (תש"ז) מ"ב ט - י"ד

(לפרק זה עיין גם גליון מקץ תש"ו העוסק בעיקר בפסוקיו הראשונים!)

א. שאלות כלליות.
אברבנאל שואל: למה התנכר יוסף לאחיו ודבר אתם קשות, והלא היה זה לו עון פלילי, בהיותו נוקם ונוטר כנחש, והם - אם חטאו עליו רעה, אלקים חשבה לטובה (נ' פסוק כ') ומה לו להנקם אחרי עשרים שנה?
ועיין תשובת הרמב"ן לשאלה זו ט"ה ויזכר יוסף את החלומות אשר חלם להם. (שים לב: חלק את דברי רמב"ן אלה לפסקאות ותוכח, כי שתי תשובות שונות כלולות בדבריו!)
בעל עקדת יצחק מתקיף את דברי הרמב"ן הנ"ל:-
"ותמהני ממה שכתב הרמב"ן, והעושה החלומות יביא פתרונם; גם שתראה "שכלות עצומה שיסתדל אדם לקיים חלומותיו, שהרי הם דברים שיעשו שלא "מדעת הבעלים."
1. כיצד עונה הרמב"ן לשאלה הנ"ל?
2. התוכל להביא שיעור מדברי הכתוב לדעת הרמב"ן, שלא היתה כונת יוסף לצער את אחיו ולנקום נקמתו מהם?
3. מה הן השאלות הכלליות המתעוררות בקריאת פרשתנו שנשאותן רוצה הרמב"ן לתרץ בדבריו הנ"ל?
×4. מהי טענת בעל העקדה נגד דברי הרמב"ן ומה עוד אפשר לטעון נגדם?
×5. התוכל לענות לשאלת האברבנאל דלעיל בתשובה אחרת מאשר זו של הרמב"ן.
(ע' גם ספורנו' ד"ה ויזכר יוסף).

ב. ט, ויאמר אליהם מרגלים אתם
רבים מן המפרשים שואלים: מה ראה יוסף לבחור דוקא בעלילת מרגלים ולא בעלילה זולתה?
אברבנאל: והנה אחי יוסף חטאו נגדו במה שחשדוהו להולך רכיל. מביא את דבתם רעה אל אביהם ולא יכלו לדברו שלום בחשבם שירגל עניניהם, ולכן הספיק ה' בידו, שהעניש בדומה לדבריהם, כי הוא העליל עליהם שהיו מרגלים, תחת מה שאמרו כנגדו שהיה רכיל וגם כן באסרו את שמעון תחת מה שהשליכוהו לבור.
הכתב והקבלה: העליל עליהם היותם מרגלים דוקא ולא גנבים וכדומה, כדי שלא יהיה להם מקום לפשפש אחריו, לידע מי הוא, אבל עתה כאשר נחשבים למרגלים היו יראים לשאל על שם אדון הארץ, כי בזה היו מחזקים את החשד.
מהו ההבדל בין שתי התשובות הניתנות בזה לשאלה שהזכרנו?

ג. ט ויאמר אליהם מרגלים אתם.
אברבנאל שואל: איך אמר אליהם: מרגלים אתם מבלי טענה כלל שיהיה בה הראות, כי הנה השליט בכל הארץ לא יעשה עול מפורסם פן יסנאוהו אנשי הארץ ויחשבוהו למעול וחומץ?
1. כיצד עונים לשאלה זו המפרשים הבאים:
רמב"ן ד"ה ויאמר אליהם מרגלים אתם.
רשב"ם " ערות
ספורנו " לראות את ערות הארץ
שד"ל: בדבריהם מצא מקור להתלות, כי הוא שאלם: "מאין באתם?" והם השיבוהו יותר משאלתו: "מארץ כנען לשבור אוכל", וזה דרך הרמאים להקדים השקר לבלתי הולד החשד, לפיכך אמר: מאחר שהרשתם לומר, כי לשבור אוכל באתם, מה שלא שאלתי מכם כלל, ידעתי כי לא לכך באתם.
"Excusatio non petita-accusatio manifesta."
2. מהי חולשת פרושם של רשב"ם וספורנו?
× 3. במה שונה תשובת שד"ל מכל האחרים?

ד. י"ד הוא אשר דברתי מרגלים אתם
רש"י ד"ה הוא אשר דברתי
ספורנו " " " "
העמק דבר: ...ממה שהאחד איננו, דמסתמא נפל ביד בהיותו מרגל גם הוא, ולא נשארה לו אלא העצה לחקור את האח הקטן, אם כן."בזאת תבחנו"...
1. מה קשה למפרשים בפסוק הנ"ל?
×2. מה ההבדל העקרוני בין פרושו הראשון של רש"י ("לפי פשוטו") ובין שאר הפרושים הנתנים לעיל?

השאלות המסומנות × קשות, המסומנות ×× קשות ביותר. יענה כל אחד כפי דרגתו.

יש לשלוח תשובות לנחמה ליבוביץ ירושלם קרית משה
" " הזמנות תשלומים ליעקב אשכנזי ירושלם ר' אוסישקין 48.